

է հրատարակելու, փրկանք մը վճարուելէն յետոյ:

Այդ առթիւ խնդիր մ'ալ նորէն ծագեցաւ այս օրերս Անդրկիւսի և Բ. Գրան միջև. Անդրկիւսի կ'ապառնայ այժմ որ կարմիր ծովին մէջ իր նաւերու ապահովութեան համար պիտի ստիպուի Օսմանեան ծովեզերքներուն վրայ ալ իր մարտանաւերով հսկողութիւն ընել չեթէ այսպէս շարունակուի:

Կ. Պօլսէն Բեթերպուրկի հարգողած են թէ՛ Անդրկիւսի կառավարութիւնը ուղղաբար է և Բ. Գրան որ եթէ անհնարաբար գիտաւորութիւն մը ցոյց տայ Արաբիա զօրք զրկելու, Անդրկիւսի պիտի զբաղուէր Կարմիր ծովի բոլոր նաւահանգիստները:

ՊԱՆՔԱՆՆԵՐԸ

Լանտոնէն կը հեռագրեն թէ Կ. Պօլսէն եկած տեղեկութիւնները կը զեկուցանեն որ Սուլթանը պատերազմական պաշտօնատան հարկ եղած հրահանգները սուած է՝ բարեկարգմանը ծրագրի տրամադրութեանը համաձայն սնուիլապէս եւրոպական պաշտօնականներ ընտրելու համար պէտք է գաճ միջոցները գործադրել: Երկրորդականներ պիտի զրկուի Պէլճիգայի, Տանիմարգայի, Եուէտի, Հոլանտայի և Աուրցերիոյ կառավարութեանը խնդրելով աւանդմէ որ պաշտօնի յարմար անձինք ներկայանան: Բարձրը կ'ազդեցաւ որ ևս կարեւոր իրողութիւնը կը հարգուէ թէ թուրքիոյ գաւառներու Ռուս Հրկայտուները Սուլթանին հաւանութիւն տուած ամբողջ ծրագրին հսկողութեանը համար ժողով գումարած են: Բուսի մասնաւորապէս կ'ըսէ այս թերթը, Սակեղոսէրի անդորրացու մի գործին մէջ տիրող պետութիւն մ'է և ինչպէս Վիեննայի թերթերը կ'ըսեն, չէ՛ թէ միայն կը պահանջէ, այլ և կ'ակնկալէ Պալատեան նահանգներուն վրայ իշխող ազգեցութիւն մը ունենալ, քանի որ ընկալութիւնը Սուլթանէ: Ասիկէ վերջ մուսուլմանները շատ պիտի մտնեն անոնց վրայ, որոնք խուսափութիւն կը յարուցանեն, բայց միւս կողմէն ալ պիտի հարկադրէ Բ. Գրան որ վերջերս իր սուած խոստումներն կատարէ բաւ առ բաւ:

ԾԱՆԿԱՔԱՆ

Հաւատքը լոյսին մէջ կը քալէ, բայց կասկածը մութին մէջ կը խորխորի:

Այն մարդը որ կը կենայ իրեն պատահած ամեն հաշտ շան քար մը նետելու ժամանակին իր տեղը չի հասնիր:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

(19)

ԳՈՋԱԲԱՇԻՆԵՐԸ
(ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ԿԵՆՏՐՈՆ)

(Շարունակութիւն նախորդ քուէն)

Անոնցմէ շատերը ինքնաշխատութիւնով եւ օտար երկրներում գաստիարակուելով, հայրենիք վերադարձան, ընկերութիւններ կազմակերպեցին եւ թմրած ժողովուրդին իւր խոր քննից արթնացրին: Սուցա թուում մեծ տեղ էր բռնում Կարմիր Սկրիպը, (այժմ Հայոց Հայրիկը) որը սկսած Կ. Պօլսից, սիրմանեց ազգային թերթերով եւ պիտանաւ քաղաքներով հայրենասիրական վտազգայնութիւնը, նա առաջինն եղաւ հայ եկեղեցականներին մէջ « ազգ » եւ « հայրենիք » քաղաքը: որքան էլ ժողովրդի խառնաբաժնու դասակարգը ջանաց հաղած անքնիք վարձուցանել անոր դէմ, մինչեւ անգամ ըստպանելու փորձը կատարել նրայ վերայ, բայց արդէն ժամանակը հասել էր, որովհետեւ բուն իսկ հաւանող իշխանների որդիներին շատերն էլ Հայրիկեան կուսակցութեանն էին վերաբե-

— « Մեզ փորձութեան մի տանիք » ազօթող շատ մարդիկ փորձութեանց ետեւէն կը շրջին:

— Շատեր ճշմարտութիւնը կը փնտռեն աչքերնին դոց, իսկ սխալին մէջ կը գլորին աչքերնին բաց:

— Այն որ ամեն բանի մասի կողմը կը տեսնէ՝ իր փնտաւը չի գտնուր բնաւ:

— Այն որ առեւտրական գործի մէջ յաջողի կուգէ՝ ծանուցանելու է շարունակ, որ վաճառածը չի ծանուցանող խանութպանը կը նմանի այն մարդուն որ ձիուն վրայ հակառակ կը նստի, և չի տեսներ բան մը զայն անցնելէ առաջ:

— Ամենէն յաջող բժիշկը արեւին լոյսն ու բազանիքին ջուրն է:

— Լեզուի անբի խորունկ վէճը կրնայ բանալ քան երկուայի տապար մը:

— Փոխ տուածէք պակաս փոխ առուրէջ: Քիչ փոխ առուր ուրիշին եթէ չես ուզեր բարեկամներդ կորսնցնել:

— Մտրդս ամենին աւելի հաճոյք կըրնայ վայելելու քան գիրքեր կարգալով: Եւ կարգալը ունակութիւն մ'է: Մշակէ զայն:

— Կան մարդիկ որք երբ յաջողութիւն կը գտնեն կը մոռնան այն բարեկամները որոնք իրենց նեղ օրերուն մէջ բարեկամացան իրենց: Պտտիկ մարդը երեւան կելնէ այսօրինակ պարագաներու մէջ:

ԱՏԱՐՆԱՐԱՅԻ

ՏՕՐԹԵՐ ԳՈՐԸՃՃԵԱՆ

Շարա Վակնից Պիտէ ՄանսօԲիս
դեղատանին միջոց դիմաց

Պատիւ ունի յայտարարել իր Արգոյ յաճախարարը թէ՛ Գեղարքի ամսոյ ըստ կիրառելի Պիտէ ՄանսօԲիս փոխադրած է Էօզպէ բիւէ ՄանսօԲիս դեղատանին ճիշտ դիմացը և ամէն օր կէս օրէ առաջ ժամը 9-12 ու կէս օրէ վերջ 3-5 պիտի ընդունուի իր ամէն անոնք՝ որոնք կ'ուզեն իր իրանուցը յանձնարել և ապահովապէս զոճ մնալ: Իրեքշաբթի և ուրբաթ օրերը ժամը 12-2 աղբառաց ձրի սկսուալ հանել:

Ի Է Լ Ե Ց Ո Ն Ի Ք

ՀՈՐԻՉՈՒՆՆԵՐՈՒՄ

Կայսեան Ազգային վարժարանի նոգարարուի մտղոնաւ նախաւ մը կազարարուի քէ հրահանգուցուած են երեք ազգանուի պաշտօնէն:

Երկ պէտք կայ կազարարուի այդ Հոգարարութեան որ ուրիշ անգամ ալ Միջինի կամ մաս - Ռիզի գործերու յի խառնուին, երկ

բում, Կամոց Մկրտչի կինը մեռնելուց յետոյ, վարդապետ էր ձեռնագրուել վարդապետ վանքի վերայ, Պարթեարքայան բարձրագոյն հրամանաւ, որ մինչեւ այս ժամանակ վարդապետի առաջնորդութեան ախտանիստ վանքն էր համարվում, եւ եկամտան առաջնորդին էր վերաբերում:

Սրբիման Մկրտչի վարդապետը վարդապետ վանքի հարուստ եկամտանները յատկացրեց իւր նոր բացած ժամանակագրաց վարժարանի, Տրպարանի և « Արծի վարդապետական » թերթի օգտին: Վարդապետ վանքը իւր ծայրագոյն փառքին հասել էր արդէն. նորա բարոյական ազգեցութեան հովանին մինչեւ Մշոյ Ս. Կարապետի վանքը հասաւ. այնտեղն էլ վարդապետ վանքի ուսումնական և բարոյական հիմնարկութիւնները հաստատուեցան, որոնցից քիչ ժամանակամիջոցից յետոյ ո՛չ միայն գիւղական զանազաններ, ուսուցիչներ և վանքերի միջառն վարդապետներ, այլ և Հայաստանի ընդարձակ թիւերը կառավարող բանիւրու և անձնագիր առաջնորդներ, ինչպիսիք էին Ադ. Տէրմարգարէի, Մովսէսեանի, Մրտանմանեանի, Մարտիանեանի և այլք:

Ուսումնական հաստատութիւնները տարածուելուն յաջորդեց ևս սահմանադրական սերունդները: որք յետոյ շատացան գաւառական բարեկարգ ընկերութեանց թիւերը, որոնք զանազան կուսակցութիւնների բաժնը-

նոգարարու ըլլալու եւ հոն մինչեւ վերջին դասասան մնալու փախափ ունին:

— Արեւելեան Յարկեանի կազմակերպութիւնը մեծ փորձով առաջ իր արտաքին Գրականութեան հետամուտ երեսնասորները անպատեհի գործունէութեան մեջ են: Յորեկեանի օրը Յուլիս 15 ին որոշուած է: Արեւելեանի ալ պիտի մասնակցի այս աշխատանքաւ հակադիմա:

— Արեւն Կարպապի մեծ յաջողութիւններ կուենայ. կարճ որ հայերն ալ Պ. Ջիբրիլի խառնին մեծագործութեանը հանդիսուես ըլլան:

— Արեւելեան հրատարակը շատ քրիզ վիճակ մը ունի. . . . Երեկ մի քանիներ սնանկ հրայակուցան. . . երկ արդէն չի են. . .

— Այսօր պոչը կարածը ՄանսօԲիս Բաշային անցած անկ պատճառական այցելութիւն մը քրուու. . . . Ուրիշ արիւր կարգուսը մասնաւոր նախաւ մը ծանուցանելու որոշում մը ստորագրուած է կրնան. . . իր այցելած տեղայն մեջ:

ՄԵՏ ՊԱՀՈՑ

ԽՈՐՀՈՒՐԳՆԵՐ

6

ՓՐԿԱՆՔԻՆ ՀԱՆՈՒՄԱՆՔՆԵՐԸ

— 0 —

Ըսինք թէ Յիսուս մահը իբրեւ փրկանք արեւելեան բուսակառութիւն ունի: Այս խորհուրդին հետ սերտու կապուած է այն վարդապետութիւնը՝ զոր առաջին անգամ Անուշի ի լոյս ածեց, թէ՛ Գիւստիսի մար կաստեալ գոհացուլ մը կը նախաւ մը ծանուցանելու որոշում մը ստորագրուած է կրնան:

Այս վարդապետութիւնը հիմնուած է այն սկզբունքներ վրայ թէ ամէն յանցանք փոխարինութիւն մ'ունենալու է: Յանգանքը կրնայ չեղարկուել կամ յանցարարին պատժուելովը կամ ուրիշ մը կողմէ պարտաւորող ժամուցուած հատուցումով մը: Մարդը մեղաւորած է Աստուծոյ դէմ, եւ մեղքը անոր պատուոյն դէմ նախաւ մը մըն է: Բայց Աստուծոյ պատիւը անսահման ըլլալով՝ Անոր դէմ զործուած մեղքն ալ անսահման է: Հետեւաբար յանցարարը կամ անսահման և յարեանական տանջանքներով պատժուելու է, կամ իր մեղաց հաւասար փոխարինութիւն մը հայթայթելու է Աստուծոյ: Յայտնի է թէ ասոնց առաջինը զովստց յարեանականութեան կ'ակնարկէ. իսկ երկրորդը մարդու կարողութեան սահմանէն դուրս է: Եթէ մեղքը արդէն ապահովապէս հնազանդ և առաջինի կենսւ մը անցուցնել, իր այնչեւնազանդութիւնը արդէն Աստուծոյ կը պարտի, այնպէս որ կարելի չէ առաջնութեան առաւելութիւն մը ձեռք բերել իր նախկին պարագերը վճարելու: Այսպէս անիկա անզարմանելի կացութեան մը մէջ կը գտնուի եթէ Աստուած անոր օգնութեան չհասնի: Բայց Աստուած չի թողար զմարդ այս անել զիճակին մէջ, իր միածին Որդին կը զրկէ որ իր մահուան անսահման արժանաւորութեանը կը բուծէ վէճը և կը հաստուցանէ արդարութեան և օրինաց պահանջները: Աստուածորդին բոլորովին գերծ ըլլալով մեղքէ՝ ինքնակալ չէր անոր արդիւնքը երկոյ շարժարանքին և մահուան, բայց Անիկա կը շարժարուի ու մահ կը ճաշակէ մեղաւորներուն մեղաց փոխարինութիւն մը ընելու համար: Քը-

ուած՝ երկար ժամանակ աղմկեցին վարդապետական աշխարհը, դարձեալ « Պողոսեան և Ապօղոսեան » կուսակցութեան անուններ իսկ, բայց այս անգամ զարգացողական պայքարների փոխուեց խնդիրը. թէպէտեւ շատերը այս կուսակցութիւնները աղէտաբար հետեւանքների նշան էին համարում, բայց և այնպէս նոցա ևս իրենց ժամանակի փորձառական օգուաններ ունեցան ինքնիք գործիչներ ձեռքով:

Անուսուսական խառնարանով վարդապետները հեղհեղեղ քաղաքացուական եկեղեցիների բեմերից. այլ ևս կարելի-վարարի և մտքէ կամուրջի նման բարոյներով ժողովուրդը չէին մոլորեցնում: Ժողովրդի մեծ մասի իմացական աչքերը բացուել էին թէև, սակայն միմեանց հետեւից յայտնող նիւթական և բարոյական աղէտները չ'իթողցին, որ սերմանածները բուն ժամանակին հնուէրը չ'ըրկէր, պատերազմը և սովը վարդապետականի նայ Պողոթնեանը կիսա-մեծ վիճակի հասցրին, որոնք արդէն զարմանա սերմանապիւնների սուրբ գործի իրագործման: Որքան էլ հայրենասէր սերմանապիւններ մղկտացին, հալածեցան ու մաշեցան իրենց ստեղծութիւնների մէջ, բայց արդէն ժամանակն անցել էր: Այս գեղեցիկ առթից սահեցան երկու տասնամակ տարիներ էլ, բայց Հայաստանում զորացած վիթխարի վիշապը կիւն էր սպանում սերմանապիւնների ամբողջ արդիւնքը, բուն իսկ մշակների արեւնով շարժառուած, որին « արեւնոտ Համբո » անուանեց Եւրոպան, մինչ-

րիստոսի մատուցած փրկանքին արեւը անսահման ըլլալով կրնայ հաւասար հաստուցու մը ըլլալ Աստուծոյ դէմ գործուած մեղաց անսահման շարիքին: Անիկա կը վճարէ մարդուն բոլոր պարագերը: Աստուածային արդարութիւնը քո՛հ կ'ըլլայ, եւ մարդը կը փրկուի:

Անուշա Աստուած կարող էր փրկել մարդը անոնց փոխարինութեան: միանգամայն կը փախազէր անոր մաքին վրայ տպաւորել իր կրքերուտեան սատակութիւնը: Յիսուսի մահը մէկ կողմէն կը զատապարտէ մեղքը և միւս կողմէն բարձրագոյն յարգանքի օրինակ մը կուտայ զեպի բարոյականութիւն, օրէնք և արդարութիւն: Մարդու կազմութիւնը այնպէս է որ եթէ անպատեժ թողուի՝ օրէնքի և արդարութեան համար անոր յարգանքը կը նուազի, և անիկ մեղանշուել կը հակամարտի թողութիւնը. շարժարդ չգործածելու համար, պէտք է շնորհուի այնպիսի կերպով մը որ անիկ խորագիտապաւորէ մարդուն մաքին վրայ արդարութեան իրականութիւնը, քան զոր իր պատեժը պիտի ընէր: Ընդհանուր ներման յայտարարութիւնը եթէ չընդգործուի օրինաց նախկինութեան հետ կը խոնարհեցնէ ուրիշից զգացումը: Գաղափարը այն չէ թէ Աստուած անպարտելի է, եւ պէտք է հանցեցնել Աստուծոյ դէմ: այլ թէ մարդուն բարոյական զարգացումը կը պահանջէ որ անիկ հակառակ կատարելու արդարութեան արժեքը, ճանչնայ անոր նուերականութիւնը և անորանարարելի իրականութիւնը: Այս խորհուրդը մեծ է: Մինչ Աստուած ձրիանալիս կ'արգարացնէ մեղաւորը, միեւնոյն ժամանակ կուզէ ցուցնել իր արդարութիւնը, « օր » ինչպէս կ'ըսէ Առաքեալը, « ինքը արդար ըլլալ » և արդարութիւն Յիսուսի հաստուցն եղողը: »

Յիսուսի մահուան մի այլ հանգամանք այս է թէ Անիկա իր կենսով կամուտ պատարագ մատուց Աստուծոյ:

Անոր մահը պարտութեան արդիւնք չէր. և ոչ մէկ կէտի մէջ Անիկա յաղթանակուեցաւ: Մէկը չհանց Անոր կենսւք իրմէ, հապա իր ազատ կամեցող գրաւ զայն: Իշխանութիւն ունէր զայն ոչնչու, և իշխանութիւն ունէր նաև ին աննչու: Իր Հօրին ընդունած պատեժը մեռնելու համար չէր, այլ իր կեանքը գնելու: Հայրը կը սրբէր զինքը անոր համար որ իր կենսւք գրաւ իր հաճութեամբը: Անիկա իր կենսւքին Տէրն էր, եւ ուղղելով ու գիտակցաբար յանձնեց զայն Հօրը ձեռքը: Այս իրողութիւնը դեռ չէին հասկցած Անոր աշակերտները: Անոնք կը նշատէին Յիսուսի մատուցած ծննդը, Հրեաներին կրած յարակուսումը, իսպելութիւնը իբր աղէտ: Պետրոս առաքեալ այն աստիճան յանալ զնայց որ սուրբ քաջելով ուղեց Պրիլիկ Անոր ձեռքակալութիւնը: Բայց Յիսուս յանդիմանեց զայն ըսելով՝ « կը կարծես թէ չե՛մ կըրնար ինմա իմ Հօր աղաչել, որ ինձի հասցնէ տաներկու գուռըն աւելի երեկտակները: »

Հաղիւ թէ կարելի է մեղի կատարելապէս ընթանել Յիսուսի կամեցողութիւնը մահուան հանդէպ: Մարտիրոսի մը մահն ալ կամուտը է. բայց այս երկուքին մէջ գտնուած տարբերութիւնը ինքն է: Յիսուս մարտիրոս մը չէր. մարտիրոսներուն փրկելն էր, Մարտիրոսութեան մէջ սահման մը կայ ուրիշ անգին կամաքը կ'անհետանայ: Ժամանակ մը կուզայ էրք ալ ևս կամքը իրմէ կ'անջատի, և կամաքը կամայ իր հայածիչներուն կը նպատակի: Մտիւրուած է հանգուրթելու անոնց անօրինած շար-

չիւ որ Հայերս պրօպագանդիկ աւազանի մօտ ըստպատող անդամալոյծի նման մեր տեղից շարժուի սկսանք, ուրիշները մեր թափած արեան արդիւնքով չանցնին:

Ե .

Ռուս - Թրք վերջին պատերազմից անմիջապէս յետոյ Գ. մեծ գիւղում յատուեցան մի ուսուցիչ և մի ուսուցչուհի, նոցա պաշտօն ունէին գիւղական երկսեռ մանուկներին դաստիարակելու: Ուսուցչուհին մի անակամաղք և գեղազէմ օրիորդ էր, որին տեղացիները « վարժուհի » էին կոչում, որը իւր նախնական կրթութիւնն ստել էր Կ. Պօլսում. թէև այնքան լաւ շարագրել չէր իմանում, բայց իւր գեղեցկութեան նման շատ սիրուն գեղազրու թիւն էր իմանում: Խոսում էր ինչպէս մի Պոլսեցուհի. մեղրի նման քաղցրախոս էր և անուշութեամբ էլ վարժում էր այ միայն իւր աշակերտուհիներին, այլ և ամէն իրեն տեսնողներին: Իսկ ուսուցչուհի բուն վարժապետ էր կոչուում: Եր կոչում ժողովուրդը իւր նախնական կրթութիւնն ստել էր կողմաւորում. բայց երկու ժամանակ թողուցել էր նա իւր հայրենիքը և թափառում էր տանկանապատանում: Ինչ համարեայ թէ քառասուն տարիներ անց կացրել էր, իսկ օրիորդը հազիւ թէ տասնութութը տարեկան լինէր:

(Շարունակելի) ԱՍՏԵԱՆՈՒԹ

